

Сахно В.С.¹

Літературна освіта учнів 5-6-тих класів в умовах сучасної української школи

¹ Сахно Віра Степанівна, аспірант

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна

Анотація. У статті розглядається літературна освіта учнів 5-6-тих класів в умовах сучасної української школи. Досліджується проблема наступності між початковою та основною школою, виявлено особливості, головні аспекти цього процесу. Визначено перспективні шляхи формування літературної обізнаності учнів десяти-дванадцяти років.

Ключові слова: літературна освіта, проблема наступності, методика викладання, читацька компетентність, основна школа.

Вступ. Динамічний розвиток сучасного суспільства вимагає від шкільної освіти виховання самостійних, глибоко мислячих особистостей, здатних навчатися протягом усього життя. Державний стандарт базової і повної середньої освіти, Концепція літературної освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.01.2011 р. № 58), програми з шкільних навчальних дисциплін передбачають створення умов для самоствердження і самореалізації кожного учня, розвиток індивідуальних якостей кожної дитини, формування чіткої національної свідомості, непорушної патріотичної позиції, поваги до української мови та культури, глибокого розуміння ментальності нашого народу. Перед шкільною освітою сьогодні стоїть багато завдань: кожна ланка освітнього процесу повинна забезпечувати підвищення рівня знань кожного учня, збагачувати внутрішній світ, формувати моральні та етичні якості.

Проблема літературної освіти школярів – одна із найважливіших у межах сучасної педагогічної науки, бо пов'язана вона із духовним розвитком особистості, рівнем культурної освіченості громадян України. Реформування літературної освіти учнів середніх закладів освіти потребує аналізу теоретичних і практичних елементів методичної науки, корекцію у постановці освітнього процесу в школі. Одним із найвагоміших питань проблеми літературної освіти учнів 5-6-тих класів є проблема наступності із початковою школою. Процес переходу від молодшого школяра до учня середньої школи – багатоступеневий етап, що включає тісну співпрацю обох ланок шкільної освіти, нерозривний зв'язок у складанні навчальних програм, умінні педагогів, з одного боку, підготувати своїх вихованців до безболісного переходу від першого до другого етапу навчання, забезпечити відповідну підготовчу базу, а з другого – допомогти якнайшвидше адаптуватися до нових умов навчання, виділити пріоритетні напрями співпраці з учнями.

Проблема наступності освіти має давню історію, і пов'язана вона з іменами основоположників педагогічної науки: Я. Коменського, Й. Песталоцці, К. Ушинського. У класичному творі "Велика дидактика" Я. Коменський наголошував: "Уся сукупність навчальних занять повинна ретельно розподілятися відповідно до навчальних класів, так, щоб попередне завжди відкривало дорогу наступному. З великою точністю повинен розподілятися навчальний час, щоб кожному року, місяцю, дню, годині, відповідала своя робота" [5, с. 257]. Швейцарський педагог-гуманіст Й. Песталоцці стверджував, що у навчанні повинна здійснюватися: "безперервність, суворая послідовність,

при якій нові знання, набуті учнями, були б додатком до попередніх" [8, с. 27]. Відомий педагог К. Ушинський зазначав: "Порядок і систематичність мають бути в знаннях учнів, у всій організації навчального процесу" [13, с. 18]. Історія методичної науки ХХ-початку ХХІ-го століття, зокрема проблема літературної освіти і наступності освітнього процесу, пов'язане з роботами Л. Беленької, О. Джежелей, А. Ємець, Л. Іванової Г. Коваль, Р. Мовчан, Н. Молдавської, О. Никифорової, М. Рибникової, Т. Рижкової, О. Савченко, М. Снежневської, І. Тихомирової, Т. Яценко. Таким чином, проблема наступності кожної освітньої ланки школярів протягом століть перебувала у полі зору класиків дидактичної науки і відомих дослідників. У своєму дослідженні ми аналізуємо набутий досвід, визначаємо основні проблеми перехідного етапу та пропонуємо шляхи для підвищення рівня літературної освіти школярів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Існуюча джерельна база з проблеми наступності та перспективності літературної освіти школярів представлена різними науковими підходами. На думку дослідниці Л. Горгош, суть принципу наступності полягає в "змістовому двосторонньому зв'язку, який передбачає, з одного боку, врахування тих вимог, що ставитимуться до учнів на наступному етапі навчання, а з іншого – опору педагога на вже досягнутий школярами рівень розвитку" [2, с. 395]. Науковець О. Чепка дає таке визначення поняттю наступність: "Наступність як педагогічна категорія є взаємозв'язком різних етапів розвитку, сутність якого полягає у відновленні і збереженні на новому етапі елементів та характеристик попередніх" [15, с. 152]. Таким чином, дотримання принципу наступності в період переходу із початкової школи до середньої, є запорукою успішної адаптації до нових умов навчання. Не менш важливим для учнів початкової школи є забезпечення високого рівня знань з предмету "Літературне читання". Науковець Л. Ша-бельникова наголошує: "Набутий у початковій школі літературний досвід дає змогу узагальнити знання та естетичні враження, підвести їх до відчуття того чи іншого твору, формувати здатність визначити характери художніх образів, виражених словом" [16, с. 83]. Продовжуючи досвід вивчення літератури в початковій ланці освіти, основна школа повинна поглиблювати вже набуті знання, формувати нові уміння, розширювати читацький кругозір, сприяти становленню високоінтелектуальних особистостей. Дослідниця Т. Яценко наголошує: "Сучасна шкільна літературна освіта орієнтована на розвиток літературної компетентності учнів, що передбачає інтегрова-

ний вияв їхніх сформованих основних читацьких компетенцій: осмислене сприйняття змісту, тематики та проблематики художнього твору, здатність самостійно аналізувати та оцінювати прочитане, виявляти авторську позицію, сприймати художній твір як мистецьке явище, оптимально використовувати здобуті на уроках літератури знання в нових навчальних та життєвих ситуаціях" [17, с. 28].

Науковці і дослідники наголошують на необхідності дотримання принципу наступності між освітніми ланками процесу навчання, що включає чітке дотримання норм переходу від початкової до середньої школи, врахування розумових особливостей учнів десяти-дванадцяти років. Не менш важливим для вчителів-словесників є підвищення рівня літературної освіти серед школярів, що включає формування в учнів сприйняття художнього твору як мистецького явища, вивчення кращих зразків творчості українських та зарубіжних письменників, ознайомлення з основними літературознавчими поняттями, удосконалення вміння аналізувати і коректно обґрунтовувати свій погляд на проблему літературного твору, розвивати мотивацію до прочитання художніх текстів.

Мета статті полягає у дослідженні проблеми наступності між початковою та середньою школою, особливостей реалізації цих принципів в межах навчального процесу, координації освітньої підготовки школярів.

Матеріали і методи. Сучасна українська школа – середовище, в якому функціонує використання традиційних та інноваційних методів і прийомів навчання. Реалії сучасного динамічного розвитку суспільства вимагають реформування у постановці освітнього процесу в шкільних закладах освіти, нових підходів у вирішенні проблем стосовно підготовки учнів. Але класичні, перевірені часом методи навчання безсумнівно необхідні, адже лише спираючись на досвід попередників, зберігаючи та примножуючи загальнови́зані норми, можна досягти позитивних результатів. Літературна освіта учнів, проблема наступності із початковою школою є однією із найбільш актуальних проблем сьогодення, що безпосередньо пов'язана з формуванням духовного світу дитини. Концепція розвитку сучасного освітнього процесу – це філологічний напрям сучасного шкільного навчання, що охоплює мовну, мовленнєву та літературну освіту, яка забезпечує підвищення рівня знань з дисциплін гуманітарного циклу [4, с. 7].

Досліджуючи проблему літературної освіти учнів п'ятих-шостих класів, перш за все виділяємо ключові завдання методики навчання початкової та середньої школи. Класик української педагогіки В. Сухомлинський у зразковому творі "Сто порад учителю" зазначав: "Серед багатьох важливих завдань, що стоять перед початковою школою, на першому місці – навчити дітей навчатися" [11, с. 29]. Таким чином, привчити молодших школярів до постійного, систематичного опанування знаннями є запорукою динамічного освітнього зростання протягом навчання в основній школі, формування важливих учнівських умінь і навичок, становлення думаючої і самостійної особистості. Одним із пріоритетних завдань для вчителя, котрий працює в початковій школі, є навчити дітей читати так

"щоб діти уміли читаючи думати і думати читаючи" [11, с. 29], набути відповідний для молодшого шкільного віку читацький кругозір, тобто забезпечити освітню базу для подальшого навчання. Відома дослідниця М. Рибникова зазначала: "Завдання уроків літературного читання – показати мову художнього твору як вияв ідеї, як носія почуттів та думок письменника. Задача полягає не в тому, щоб відшукати в тексті, що читають, потрібні для уроку дієприслівники, а в тому, щоб навчити живо розуміти зміст, виражений таким же живим потоком слів [9, с. 39]. Для педагога, який працює з п'ятикласниками, потрібно поглибити навичку читання, але одночасно розвинути здатність розуміти і осмислювати прочитане, "виховати талановитого читача" [3, с. 5]. На думку педагога П. Каптерева "Завдання середньої школи полягає у вихованні розуму, залученні до серйозної і зосередженої роботи, рівномірному розвитку розумових здібностей" [14, с. 335]. Закріплення набутого у початковій школі навчального досвіду, підвищення інтелектуального потенціалу, тренування важливих учнівських компетенцій (умінь читати і розуміти прочитане, застосовувати набуті знання у проблемній ситуації) – головні умови для успішного опанування знаннями у п'ятому класі.

Аналіз шкільних програм з курсів "Літературне читання" для початкової школи, "Українська література", "Світова література" для учнів п'ятих-шостих класів середньої школи, показав, що їхній зміст забезпечує високий рівень підготовки, ґрунтовне ознайомлення з національною та зарубіжною культурною спадщиною. Пояснювальні записки для програм першого і другого етапів навчання пояснюють мету, завдання, особливості змісту, загальний результат вивчення предметів літературного циклу. Важливим складником навчальних програм є наявність обов'язкового і варіативного компонентів. Для вивчення представлені теми і твори для неодмінного текстувального вивчення та варіативні, що дають можливість учителям обирати твори із обов'язкової тематики, знайомитися зі зразками сучасної літератури, проводити уроки позакласного читання [10, 12]. Програми з предметів літературного циклу для учнів початкової та основної школи характеризуються добром класичних та кращих творів дитячої літератури, враховують жанрово-стильову різноманітність та ідейно-виховний зміст, що відповідає віковим особливостям дітей десяти-дванадцяти років.

Відповідно до чинних програм шкільної освіти, розроблених для учнів, які вступають до п'ятого класу, повинні виконуватися такі завдання:

- виділена система літературознавчої підготовки, що є передумовою системного вивчення літератури в середній школі, попередньо ознайомлює молодших школярів з літературознавчими термінами і літературним процесом як частиною художньої культури;
- закладені основи системного вивчення літератури, що містить дедуктивний і критичний компоненти;
- формується коло читання, що охоплює твори різних родів і жанрів літературної спадщини, ознайомлює учнів із здобутками класичної і сучасної літератури, здобутками фольклорної творчості, дитячою періодикою, довідковою літературою;

– визначені параметри читацького кругозору, тобто виокремлено поняття "читацька компетентність", що поєднує у собі здатність оперувати отриманими знаннями, через уміння – належно використовувати набутий досвід і застосовувати його на практиці, завдяки навичкам вирішувати навчальні завдання.

Таким чином, програми забезпечують оволодіння на високому рівні предметом "Літературне читання", поглиблення знань з української і світової літератури у п'ятих-шостих класах.

Проблема літературної освіти учнів п'ятих-шостих класів передбачає реформування технології викладання української та світової літератури. Високий рівень педагогічної майстерності, уміння зацікавити, пробудити бажання неодмінно прочитати художній твір, що розглядається на уроці – запорука успішного підвищення літературної освіти. На думку дослідниці Т. Алексеевої, вчителю-філологу потрібно: "Підходити до вивчення літератури як системного явища, бачити в літературному творі не лише зображене, а й виражене, осмислено проникати через зовнішню і внутрішню форми слів у смислові надра художнього матеріалу й адекватно реагувати на нього, одержувати емоційно-розумове задоволення і приходити до відповідних образних і понятійних узагальнень" [1, с. 29]. Таким чином, учитель є домінуючою постаттю у формуванні і становленні компетентного читача. Успішне навчання нероздільно пов'язане із особистістю вчителя, наскільки педагог ознайомлений зі змістом художніх текстів, чи зможе зацікавити і спонукати до навчання, своєю манерою викладання і харизмою пробудити жагу до знань. Зміни у системі викладання предметів літературного циклу, на думку Н. Молдавської, передбачають розвиток таких читацьких якостей, як: "спостережливість і розвинене відчуття відворюючої уяви, відчуття поетичного слова, здатності співчувати, умінні осягати узагальнюючий сенс словесно-художніх образів, оцінювати прочитані художні твори з естетичної позиції" [6, с. 43].

Одним із ефективних засобів підвищення рівня літературної освіти серед учнів п'ятих-шостих класів є тісна співпраця середніх закладів освіти зі шкільними та районними бібліотеками. Бібліотека – каталізатор поширення інформації серед школярів, головним завданням якого є донесення доступного освітнього матеріалу до кожної дитини. Учителям-словесникам варто звернути увагу на введення у викладання нестандартних форм навчання, що передбачає заходи з поширення та популяризації художніх творів серед учнів початкової та середньої школи (літературні вечори, засідання круглих столів, робота з бібліографічними джерелами, заняття, що проводяться у бібліотечних залах), постійному функціонуванні тематичних виставок книжок літературних текстів, введенні телекомунікаційних технологій у роботу бібліотечних фондів. Налагодження тісного контакту вчителів-філологів з працівниками бібліотек сприятиме формуванню в школярів усебічних знань про джерела друкованої та електронної інформації, навчить працювати з алфавітним каталогом, сприятиме становленню компетентного читача.

Досліджуючи проблему наступності із початкової школи, звернімо увагу, що процес переходу молодшо-

го школяра до середньої школи – складний та багатоступеневий, потрібно враховувати психологічні та вікові особливості дитини, рівень готовності п'ятикласника до засвоєння обсягів матеріалу основної школи, допомогти звикнути, що всеохоплюючий курс "Літературне читання", в який входили твори українських та зарубіжних письменників, у школі другого ступеня ділиться на два предмети. Дослідниця Н. Молдавська дає таку характеристику читацької діяльності: "Якщо це учень-читач, то активність його свідомості потрібно розглядати як довготривалий процес росту і розвитку" [6, с. 17]. Перше півріччя навчання у п'ятому класі характеризується загальним зниженням інтересу до навчання та його результатів. У своєму дослідженні науковець С. Гончаренко зазначає: "Спостереження за дітьми цього періоду фіксує їх певну розгубленість, втрату деяких узвичаєних норм і правил поведінки. П'ятикласники почуваються загубленими в дорослому світі, не знають, як спілкуватися з педагогами, виконувати їхні вимоги, не розуміють, які з цих вимог обов'язкові для виконання на всіх уроках, а які стосуються лише окремих предметів" [7, с. 43]. Таким чином, зниження рівня літературної освіти та інтересу до читання безпосередньо пов'язане зі складними умовами адаптаційного періоду. Подолання труднощів полягає у виконанні учителями-словесниками таких завдань:

– щиро перейматися інтересами учнів під час вивчення творчості письменника, звертати увагу, що найбільше подобається школярам і добирати відповідний матеріал;

– регулярно проводити ігрові форми навчання: вікторини, конкурси, інсценування зі змісту розглянутого твору;

– вводити до навчального процесу проектні завдання, що допомагають розвинути творчі здібності, відкрити невідомі грані дитячої особистості, стимулюватимуть пошукову та дослідницьку діяльність;

– створити відповідну атмосферу у літературному кабінеті: оформити яскраві стенди з ілюстраціями відомих літературних персонажів (можна залучити школярів до цього процесу), на стінах розмістити портрети письменників-класиків;

– привчити школярів завжди висловлювати свою думку, не боятися помилитися, в разі неправильної відповіді не робити зауваження, а пояснити правильний варіант відповіді.

Результати та їхнє обговорення. Результатом збереження чіткого зв'язку між освітньою ланкою першого та другого рівнів шкільної освіти, дотримання принципу наступності під час переходу молодших школярів до середньої школи, – забезпечить формування в школярів високого рівня знань, умінь і навичок для подальшого оволодіння курсами шкільних предметів. Вивчення змісту шкільних програм і особливостей розміщення навчального матеріалу відповідно до віку, інтересів та учнівського потенціалу дітей десяти-дванадцяти років дає можливість виділення системи учнівських умінь, що включає:

– формування мовленнєвої та читацької компетентностей, що спонукають сприймати літературний твір як мистецьке явище, розвивати морально-етичну сторону кожного прочитаного художнього тексту, аргу-

ментовано висловлювати ідейну позицію автора, логічно обґрунтовувати власний погляд на проблему, під час текстуального аналізу дотримуватися культури спілкування з учителем та однокласниками;

– літературознавчої пропедевтики, що ознайомлює учнів із жанрово-стильовим розмаїттям художніх творів, теоретично-літературними поняттями літературного процесу, активізує навик аналітичного спостереження, допомагає осмислити художній текст у історично-літературному контексті, тобто розуміти особливості його створення відповідно до історичних умов, у яких проживав письменник;

– розвиток творчих здібностей, що передбачають удосконалення навичок оволодіння мистецтвом слова (здатністю цікаво переказувати прочитане, креативно декламувати окремі епізоди твору), намагання учнів

додати власну інтерпретацію розв'язки твору, мотивація до самостійної роботи, колективне виконання проектних завдань, залучення всіх учнів класу до науково-пошукової роботи.

Висновки. Таким чином, перспективними шляхами підвищення рівня літературної обізнаності серед школярів є координація освітнього процесу в школах, цільовий напрям опанування учнями читацькими навичками і їхнього безпосереднього застосування на уроках та під час підготовки домашнього завдання, розвиток у школярів потреби до систематичного читання і формування естетичного смаку, сприйняття книги як найпершого джерела знань, за допомогою літературних творів розвивати емоційно-чуттєві та критично-аналітичні аспекти навчальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

(REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Алексеева Т. Проблема літературної освіти в школі // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 6. – С. 28-29.
2. Горгош Л. Наступність та перспективність у вивченні граматики школярами початкових та 5 класів загальноосвітньої школи // Науковий вісник Чернівецького університету – 2011. – Вип. 594. – С. 37-46.
3. Gorgoch L. *Nastupnist ta perspektivnist u vuvchenni gramatiku chkolnyarumu nachatkovuh ta 5 klasiv zagalnoosvitnoyi chkolu // Naykovui visnik Chernivechkoogo yunivrsutety – 2011. – Vup. 594. – S. 37-46.*
4. Держелей О.В. Літературне читання. Читання і література / О.В. Держелей // 1 клас: методическое посібие. – М.: Дрофа, 2009. – 240 с.
5. Dzezeleyi O.V. *Literaturnoye chteniye. Chteniye i literatyra / O. V. Dzezeleyi // 1 klass: methodicheskoe posobiye. – M.: Drofa, 2009. – 240 s.*
6. Держелей О.В. Літературне читання. Читання і література / О.В. Держелей // 1-4 класи: методическое посібие. – М.: Дрофа, 2011. – 240 с.
7. Dzezeleyi O.V. *Literaturnoye chteniye. Chteniye i literatyra / O.V. Dzezeleyi // 1-4 klassu: methodicheskoe posobiye. – M.: Drofa, 2011. – 240 s.*
8. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения в 2 т. // – М.: Педагогика, 1982. – Т. 2. – 656 с.
9. Komensky Ya.A. *Izbrannyye pedagogicheskiye sochineniya v 2 t. // – M.: Pedagogika, 1982. – T. 2. – 656 s.*
10. Молдавская Н.Д. Літературне розвиток школьників в процесі навчання // – М.: Педагогика, 1976. – 213 с.
11. Moldavskaya N.D. *Literaturnoye razvitiye chkolnikov v processe obycheniya // – M.: Pedagogika, 1976. – 213 s.*
12. Навчання і виховання учнів 4 класу: методичний посібник для вчителів [антологія / упоряд. О. Савчен-ко]. – К.: Початкова школа, 2005. – 640 с.
13. Navchannya i vuhovannya ychniv 4 klasy: *metodichnui posibnik dlya vchiteliv [antologiya / uporyad. O. Savchenko]. – K.: Pochatkova shkola, 2005. – 640 s.*
14. Песталоцци И.Г. Избранные педагогические сочинения в 2-х т. // – М.: Педагогика, 1981. – Т. 1. – 332 с.
15. Pestaloczi I. G. *Izbrannyye pedagogicheskiye sochineniya v 2 t. // – M.: Pedagogika, 1981. – T. 1. – 332 s.*
16. Рыбникова М.А. Очерки по методике литературного чтения / М.А. Рыбникова // Посібие для учителя. – М.: Просвещение, 1985. – 288 с.
17. Rubnikova M.A. *Ocherki po metodike literaturnogo chteniya / M.A. Rubnikova // Posobiye dlya ychitelya. – M.: Prosvecheniye, 1985. – 288 s.*
18. Світова література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи / За заг. ред. О. Ніколенко. – К., 2011. – 6 с.
19. Svitova literatyra. *Programa dlya zagalnoosvitnih navchalnih zakladiv. 5-9 klasu / za zag. red. O. Nikolenko. – K., 2011. – 6 s.*
20. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю / В.О. Сухомлинський // – К.: Радянська школа, 1984. – 249 с.
21. Syhomlunskui V.O. *Sto porad ychutelyu / V. O. Syhomlunskui // – K.: Radyanska chola, 1984. – 249 s.*
22. Українська література. Програма для загально-освітніх навчальних закладів. 5-9 класи / За заг. ред. Р. Мовчан. – К., 2011. – 7 с.
23. Ukrayinska literatyra. *Programa dlya zagalnoosvitnih navchalnyh zakladiv. 5-9 klasu / za zag. red. R. Movchan. – K., 2011. – 7 s.*
24. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения в 6-ти т. / К.Д. Ушинский // – М.: Педагогика, 1988. – Т. 1. – 441 с.
25. Ychunskiy K.D. *Pedagogicheskiye sochineniya v 6 t. / K.D. Ychunskiy // – M. Pedagogika, 1988. – T. 1. – 441 s.*
26. Хрестоматия по истории школы и педагогики в России [антология / составит. С. Егоров]. – М.: Просвещение, 1986. – 425 с.
27. Hrestomatiya po istorii chkolu i pedagogiki v Rossii [antologiya / sostavit. S. Egorov]. – M.: Prosvecheniye, 1986. – 425 s.
28. Чепка О. Наступність в організації навчальної діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / О. Чепка // Вісник Черкаського університету. – 2007. – Вип. 115. С. 151-155.
29. Chepka O. *Nastupnist v organizacii navchalnoi diyalnosti ditey starchogo dochkilnogo ta molodchogo chilnogo viku / O. Chepka // Visnik Cherkaskogo yunivrsutety. – 2007. – Vup. 115. S. 151-155.*
30. Шабельникова Л. Методичні рекомендації щодо вивчення української літератури в 5 класі 12-річної загальноосвітньої школи / Л. Шабельникова, Р. Мовчан // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колеґіумах. – 2005. – № 2. – С. 83-86.
31. Chabelnukova L. *Methodichni rekomendacii chodo vuvchenniya ukrayinckoyi literatyru v 5 klasi 12-richnoyi zagalnoosvitnoyi chkolu / L. Chabelnukova, R. Movchan // Ykrayinska mova i literatyra v serednih cholah, gimnaziyah, liceyah ta kolegiymah. – 2005. – № 2. S. 83-86.*
32. Яценко Т. Методичні орієнтири сучасної шкільної літературної освіти / Т. Яценко // Українська мова і література в школі. – 2011. – № 5. – С. 27-29.
33. Yachenko T. *Methodichni oriyyenturu sychasnoyi chkilnoyi literaturnoyi osvitu / T. Yachenko // Ykrayinska mova i literatyra v chkoli. – 2011. – № 5. – S. 27-29.*

Sahno V. S. Literary education of the pupils of 5-6 classes in modern Ukrainian schools

Abstract. The literary development of the pupils of 5-6 classes in modern Ukrainian school is considered in the article. We considered the problem of the succession between primary and secondary levels of the educational process. The problem of succession in education studied for centuries, and it is connected with the names of J. Komensky, I. Pestalozzi, K. Ushinsky. The history of methodical science of the XX century and early XI century is associated with the work of L. Belen'kaya, O. Dzhhezheley, A. Emetc, L. Ivanova, G. Koval, P. Movchan, N. Moldovan, E. Stanchev, M. Rybnikova, T. Ryzhkova, A. Savchenko, Snezhnevskaya, Tikhomirov T. Yatsenko. The gained experience is examined, the main challenges of the transition period are identified and the ways of improving the level of literary development of the pupils are suggested in the article. The problem of succession and perspective of literary education is represented by different scientific approaches, but share a common goal, that keeping on the experience of studying literature in elementary school, middle school should increase the already acquired knowledge, develop new skills, expand readers' outlook and contribute to the formation of intelligent personalities. Researchers note the necessity to respect the principle of succession between school levels of education, which includes maintaining a clear connection with passing from primary to secondary school, pupils' intelligent features 10-12 years. It is important for teachers-philologist to raise the level of literary development, to form the students ability to perceive lyrics as the art, to explore the best examples of creativity Ukrainian and foreign writers, introduce the basic concepts of literary, improve the ability to analyze and properly substantiate their opinions on the issue of a literary work. During the investigation of the problem of literary development of the fifths and sixth grade, highlighted the main objectives teaching methods in primary and secondary schools. The priority for primary school is the development of these competencies: teaching younger students the systematic increase of knowledge, which is the guarantor of the dynamic acquisition of knowledge for studying in primary schools, the formation of reading skills, and the reader's outlook. Teachers working with fifth graders need to improve reading skills, develop the ability to understand and interpret the reading. Analysis of school programs-courses "Literary reading" for an elementary school, "Ukrainian Literature", "World Literature" for pupils of the fifth-sixth-grade primary school showed that their content provides a high level of training, a thorough acquaintance with the national and foreign cultural heritage. Perspective ways of improving the development of the literary school serves the coordination of the educational process in secondary schools, the target direction of pupils' mastering of readers' skills and their direct application for their lessons and homework.

Keywords: *literary education, problem of succession, methods of teaching, reader's competence, secondary school.*

Сахно В. С. Литературное развитие учащихся 5-6-тых классов в условиях современной украинской школы

Аннотация. В статье рассматривается литературное развитие учащихся 5-6-тых классов в условиях современной украинской школы. Исследуется проблема преемственности между начальной и средней ступеней образовательного процесса. Проблема преемственности образования исследуется на протяжении столетий, и связана она с именами Я. Коменского, И. Песталоцци, К. Ушинского. История методической науки XX-начала XXI столетия связана с работами Л. Беленькой, О. Дзежелей, А. Емец, Л. Ивановой, Г. Коваль, Р. Мовчан, Н. Молдавской, Е. Никифоровой, М. Рыбниковой, Т. Рыжковой, О. Савченко, М. Снежневской, Тихомировой, Т. Яценко. В статье анализируется приобретенный опыт, определяются основные проблемы переходного периода и предлагаются пути повышения уровня литературного развития школьников. Проблема преемственности и перспективности литературного образования представлена разными научными подходами, но объединена общей целью, что продолжая опыт изучения литературы в начальной школе, средняя школа должна приумножать уже приобретенные знания, формировать новые умения, расширять читательский кругозор, способствовать становлению высокоинтеллектуальных личностей. Исследователи отмечают необходимость соблюдения принципа преемственности между школьными ступенями образования, что включает четкое сохранение связи при переходе от начальной к средней школе, интеллектуальные особенности учащихся десяти-двенадцати лет. Учителям-филологам важно повышать уровень литературного развития, формировать у учеников способность воспринимать художественный текст как искусство, изучать лучшие примеры творчества украинских и зарубежных писателей, знакомить с основными литературоведческими понятиями, усовершенствовать умение анализировать и корректно обосновывать свое мнение по проблеме литературного произведения. В процессе исследования проблемы литературного развития пятых-шестых классов, выделены главные задачи методики обучения в начальной и средней школе. Приоритетным для начальной школы есть развитие таких компетенций: обучение младших школьников систематическому повышению знаний, что является гарантом динамического овладения знаниями на протяжении обучения в основной школе, формирование навыка чтения, и читательского кругозора. Учителю, работающему с пятиклассниками, необходимо улучшить навык чтения, развить способность понимать и осмысливать прочитанное. Анализ школьных программ курсов "Литературное чтение" для начальной школы, "Украинская литература", "Всемирная литература" для учащихся пятых-шестых классов основной школы показал, что их содержание обеспечивает высокий уровень подготовки, основательное ознакомление с национальным и иностранным культурным наследием. Перспективными путями повышения уровня литературного развития школьников выступает координация образовательного процесса в средних учебных заведениях, целевое направление овладения учениками читательскими навыками, непосредственного применения их на уроках и при подготовке домашнего задания.

Ключевые слова: *литературное развитие, проблема преемственности, методика преподавания, читательская компетентность, средняя школа.*